

Het ontwikkelende kind

*Ik kan een verhaal **terugvertellen***

*Ik kan naar een verhaal blijven **luisteren***

*Ik kan vertellen of ik het eens ben met een **mening van iemand***

*Ik let bij het spreken op mijn **stem en gebaren***

Cursus

Het ontwikkelende kind

- Inzicht in toepassing in de praktijk
- Het taalverwervingsproces
- De taalontwikkelingsfasen
- Woordenschatontwikkeling
- Meertaligheid

Interactief taalonderwijs: jouw stage-ervaringen....Hoe rijk is jouw taal in de klas?

- 1 Ik zorg ervoor dat kinderen zich goed voelen in de klas.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 2 Er is veel taalmateriaal aanwezig in de klas (boeken, telefoon, micro, posters ...).**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 3 Mijn werkvormen (onthaal, het kringgesprek ...) geven vaak aanleiding tot interactie tussen de kinderen.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 4 Ik stimuleer kinderen om hun gevoelens te uiten.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 5 Kinderen kunnen op gepaste momenten ook hun thuistaal gebruiken in de klas.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 6 Ik sluit aan bij de leefwereld van de kleuter.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 7 Ik praat zelf heel begrijpelijk (kernwoorden vooraan, vaak herhalen, afwisselende intonatie, verwoorden ...).**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 9 Ik stimuleer de kinderen om samen te werken en onderling te overleggen.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 10 Ik stimuleer ook interactie tijdens eet- en fruitmoment, het aan- en uikleedmoment, de plaspauze ...**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 11 Ik stimuleer kinderen om te analyseren en redeneren (laten vergelijken/voorspellen/probleemoplossend denken ...).**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 12 Ik stel veel open vragen (hoe, waarom?).**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 13 Ik beantwoord een vraag van een kind vaak met een nieuwe vraag.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 14 Ik daag kinderen uit om hun handeling, wat ze doen, te verwoorden. (bv. Hoe heb je dat opgelost?)**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in
- 15 Ik verwoord zelf mijn handelingen en denkprocessen.**
 niet akkoord ik heb nog veel ruimte om te verbeteren
 zit goed, al kan het nog beter daar ben ik super in

Mondelinge taalontwikkeling in het basisonderwijs

- Een interactieve leeromgeving

Interactief leren

DOORLOPENDE LEERLIJNEN TAAL BASISONDERWIJS

TAALDOMEINEN REFERENTIENIVEAUS IN HET KORT HANDIGE DOCUMENTEN ARTIKELN VEELGESTELDE VRAGEN

Home > Taaldomeinen > Mondelinge taalvaardigheid > Gesprekken > Groep 4-5 > Mondelinge communicatie

Gesprekken Groep 4-5 Interactief leren

Interactief leren

Referentieniveau Mondelinge taalvaardigheid: Gesprekken - Algemene beschrijving, taken en taakuitvoering

- > **1F (minimumniveau eind groep 8)**
 - Kan eenvoudige gesprekken voeren over vertrouwde onderwerpen in het dagelijks leven en buiten school.
- > **1S/2F (streefniveau eind groep 8)**
 - Kan in gesprekken over alledaagse en niet alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.
- Kan in een discussie of overleg de hoofdpunten volgen en kan de eigen mening verwoorden en onderbouwen met argumenten. Kan in een discussie of overleg kritisch luisteren naar meningen en opvattingen en een reactie geven.
- Kan informatie vragen en geven aan instanties binnen en buiten school. Kan informatie verzamelen en verwerken via het houden van een vraaggesprek.

Typen taalverwerving

Moedertaalontwikkeling

Tweedetaalverwerving

Vreemdetaalverwerving

<https://www.youtube.com/watch?v=bPMNewrO604>

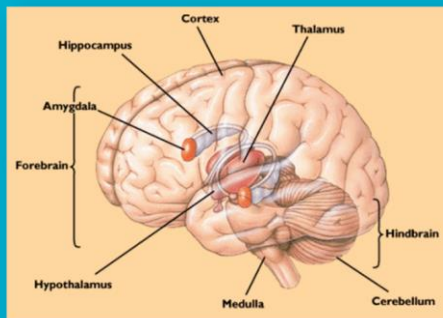
A red rectangular stamp with a white border, tilted slightly to the right. It contains the text 'Hoe leert een kind zijn moedertaal?' in white, bold, sans-serif font. The stamp is overlaid on a background of faint, stylized letters and text.

Hoe leert een kind
zijn moedertaal?

Behaviorisme

Taal leren door imitatie;
Bekrachtiging;
en conditionering.

Nativisme

Aangeboren taalleervermogen

Overgeneralisaties

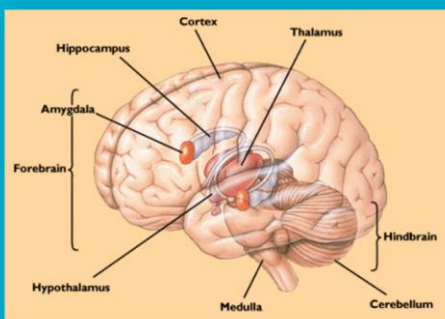
Visies op moedertaalverwerving

Nativisme

Overgeneralisaties

Meervoudsvorming:

bal => ballen, pop => poppen, schip => schippen ?

Trappen van vergelijking

klein – kleiner – kleinst, maar:

goed – beter – best en: veel – meer – meest

Werkwoordsvervoegingen:

spelen – speel – speelde – gespeeld

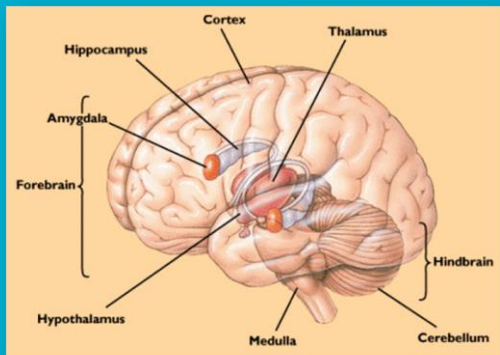
vallen – valde ? – viel – gevielen ?

Visies op moedertaalverwerving

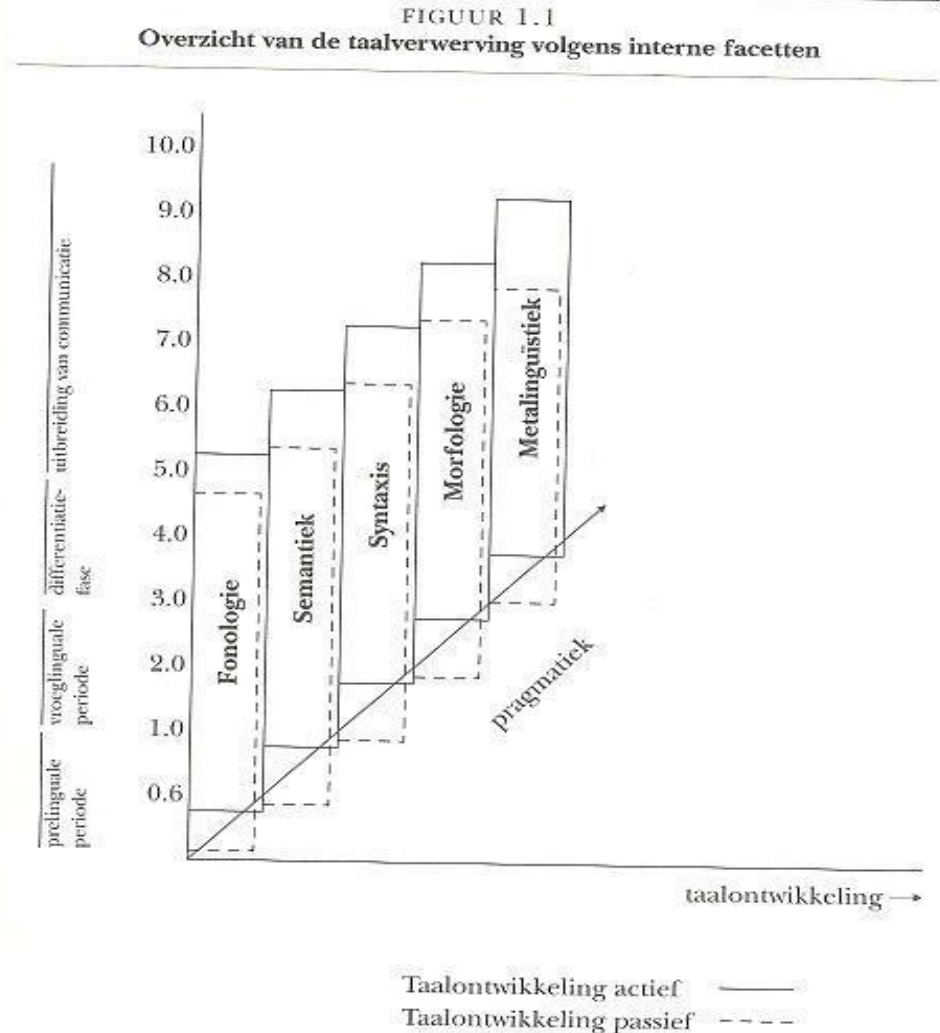
Interactionele benadering

Taalverwerving – componenten

- **Fonologie**
 - klank
- **Semantiek**
 - betekenis
- **Syntaxis**
 - zinsvorming
- **Morfologie**
 - woordvorming
- **Metalinguïstiek**
 - Taalbeschouwing
- **Pragmatiek**
 - Taalgebruik
- **Lexicon**
 - Woordenschat
- **Spelling = afspraak**

Verschillen in taalontwikkeling

- Moedertaal versus voertaal
- Individuele factoren
 - intelligentie
 - taalgevoel
 - motivatie
 - sociaal-emotionele ontwikkeling
- Omgevingsfactoren
 - taalaanbod
 - samenstelling van het gezin

Een interactieve taalomgeving

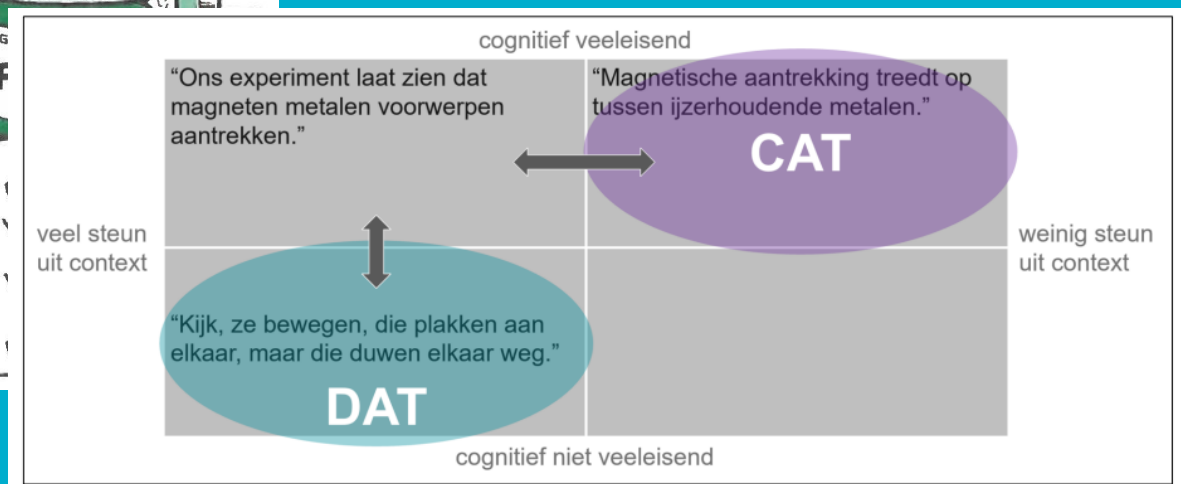
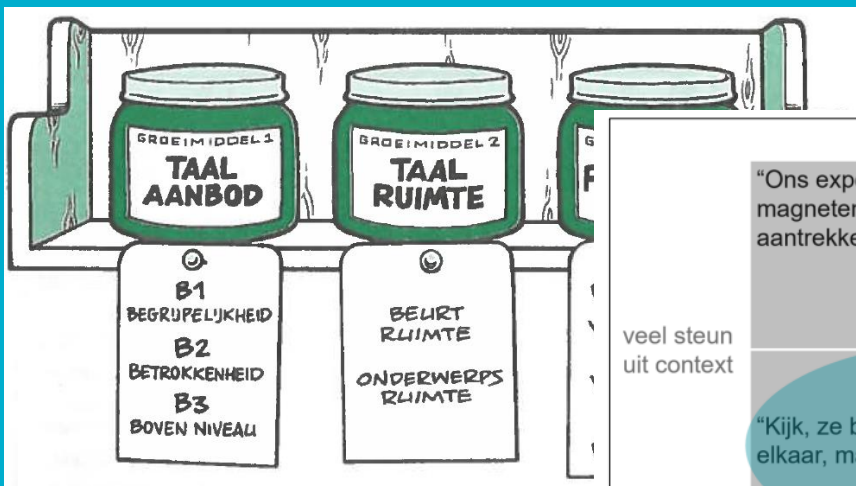
- Uitnodigen tot mondeling taalgebruik

Ontwikkelingsmateriaal

Gesprekken

Interactief leren

Taaldenkgesprekken

Samen praten
Talk together
Zusammen reden
Converser à deux
Conversar juntos
23.235

- *Handout*
- *Speel het spel en verwoord je handeling*
- *Redeneer: welke tussendoelen en waarom?*

Praatjesmakers

Welke
tussendoelen
zie je terug in
dit gesprek?

praatjesmakers ian wat is pasen ?

446.205 weergaven • 9 mrt. 2013

2,7K 117 DELEN OPSLAAN ...

Bijeenkomst 2

- Interactieve leergesprekken

Interactieve leergesprekken

Juli 2018: het is al weken warm en droog in Nederland. Gisteren hebben de leerlingen in Nieuwsbegrip gelezen dat een watertekort dreigt. Stel nu dat het nog de hele maand droog blijft: wat dan? Selim opent de discussie.

- <https://www.lowan.nl/po/taaldenkgesprekken/praktijkvoorbeelden/en-watertekort-oplossen/>

Observatielijst voor taalvaardigheid van de leerling in interactieve leergesprekken

Wat de leerling zelf bijdraagt aan een gesprek

De leerling kan:

- eigen ervaringen vertellen
- eigen gedachten over probleem/verschijnsel verwoorden
- bedenken en verwoorden wat hij al weet
- bedenken en verwoorden wat hij nog wil weten (eigen leervraag formuleren)
- mondeling presenteren wat hij te weten is gekomen

Wat de leerling met anderen in een gesprek doet

De leerling kan:

- informatie begrijpen die een ander geeft
- de ander laten weten dat hij hem begrijpt
- vragen als hij iets niet begrijpt
- doorvragen als hij meer informatie wil hebben
- informatie vragen aan de ander
- met anderen de nieuwe informatie bespreken

Hoe de leerling taal gebruikt in een onderzoeksactiviteit (mondeling en schriftelijk)

De leerling gebruikt taal om te vertellen of om op te schrijven:

- wat hij denkt/verwacht
- wat hij gaat doen
- wat hij vindt
- of het klopt met wat hij dacht
- wat hij te weten is gekomen
- wat voor nieuwe vragen hij heeft

Kwaliteit van het taalgebruik

- Bedoeling overbrengen
 - hoofdzak: slaagt erin zijn bedoeling over te brengen
 - geleidelijk ook aandacht voor correct Nederlands
- Taalelementen: bedoeling/correct
 - uitspraak
 - woordenschat: passende woorden
 - woordvormen, zoals meervoud of overtreffende trap en verbuiging van werkwoorden
 - zinsbouw
 - samenhang tussen zinnen in een verhaal of tekst

Uit: Damhuis & Litjens, 2003, 264-265

Observatielijst voor taalvaardigheid van de leerling in interactieve leergesprekken

Wat de leerling zelf bijdraagt aan een gesprek

De leerling kan:

- eigen ervaringen vertellen
- eigen gedachten over probleem/verschijnsel verwoorden
- bedenken en verwoorden wat hij al weet
- bedenken en verwoorden wat hij nog wil weten (eigen leervraag formuleren)
- mondeling presenteren wat hij te weten is gekomen

Wat de leerling met anderen in een gesprek doet

De leerling kan:

- informatie begrijpen die een ander geeft
- de ander laten weten dat hij hem begrijpt
- vragen als hij iets niet begrijpt
- doorvragen als hij meer informatie wil hebben
- informatie vragen aan de ander
- met anderen de nieuwe informatie bespreken

Hoe de leerling taal gebruikt in een onderzoeksactiviteit (mondeling en schriftelijk)

De leerling gebruikt taal om te vertellen of om op te schrijven:

- wat hij denkt/verwacht
- wat hij gaat doen
- wat hij vindt
- of het klopt met wat hij dacht
- wat hij te weten is gekomen
- wat voor nieuwe vragen hij heeft

Kwaliteit van taalgebruik

Bedoeling overbrengen

- hoofdzak: slaagt erin zijn bedoeling over te brengen
- geleidelijk ook aandacht voor correct Nederlands

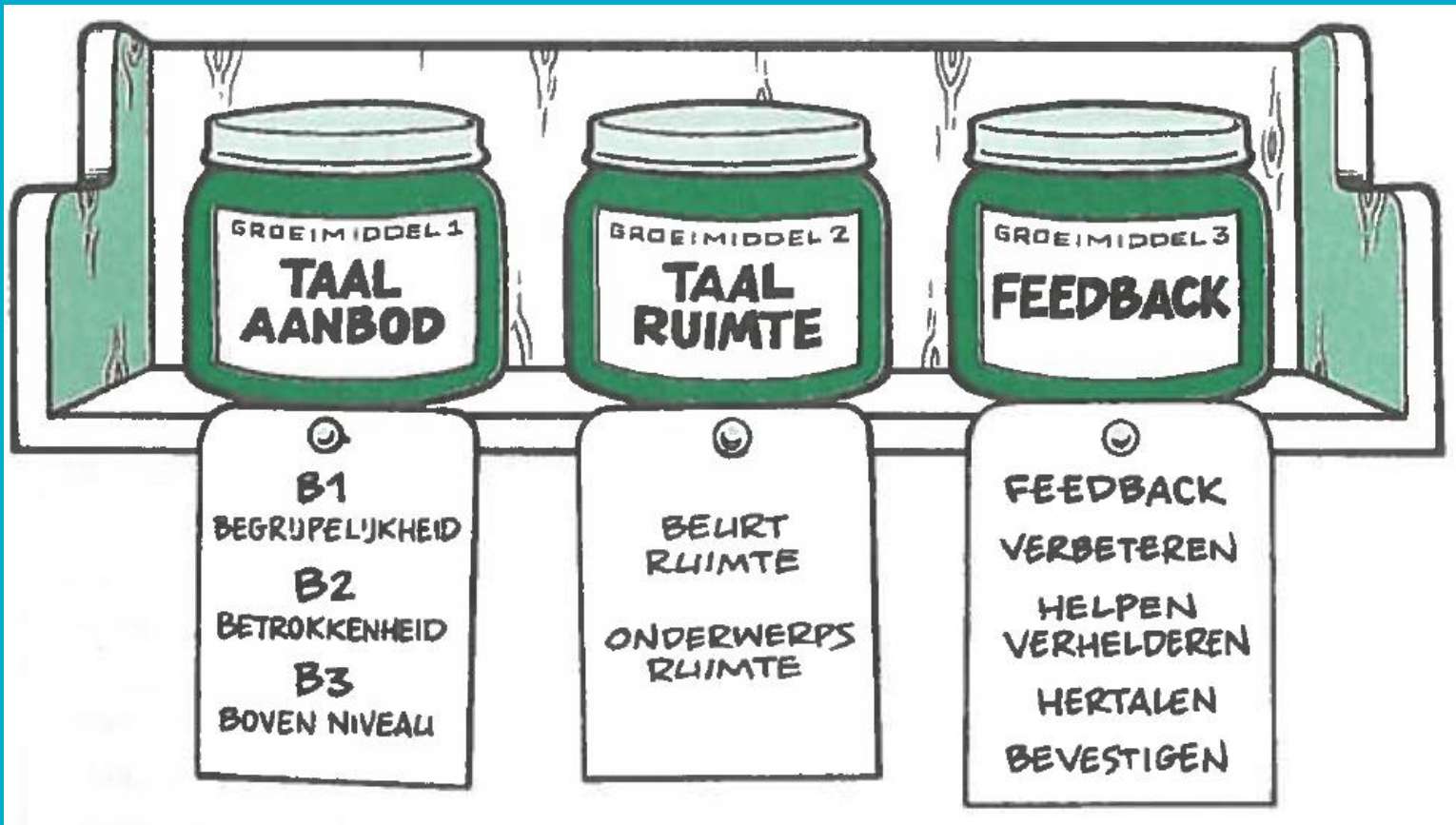
Taalelementen: bedoeling/correct

- uitspraak
- woordenschat: passende woorden
- woordvormen, zoals meervoud of overtreffende trap en verbuiging van werkwoorden
- zinsbouw
- samenhang tussen zinnen in een verhaal of tekst

Uit: Damhuis & Litjens, 2003, 264-265

Kies een leerling en observeer. Licht toe in rechter kolom.	Naam kind Kind 1-2-3-4-5 (links naar rechts)
Wat de leerling zelf bijdraagt	
Wat de leerling met anderen in een gesprek doet	
Hoe de leerling taal gebruikt in een activiteit	
Kwaliteit van taalgebruik	

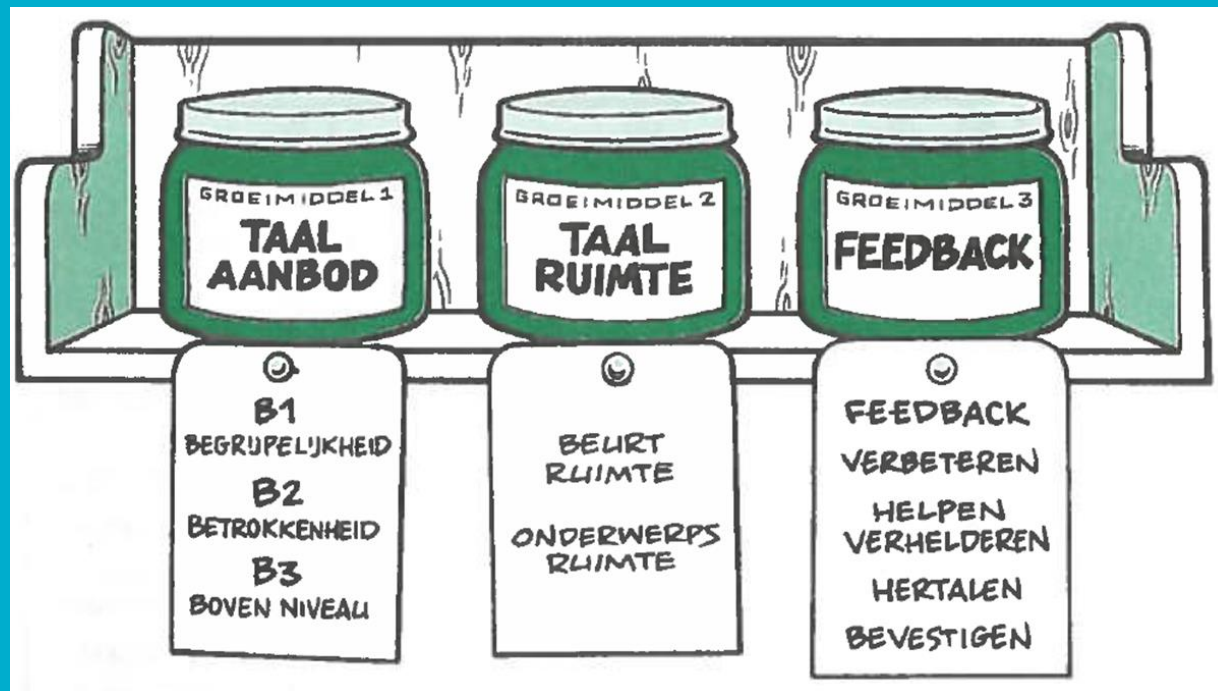
Taalgroeimiddelen

Taalgroeimiddel

<https://vimeo.com/277096961/bc231d1ae0>

Wat kan je vertellen over taalaanbod, ruimte en feedback?

Taalgroeimiddel 'feedback'

welke feedback kan de leerkracht tijdens het gesprek geven?

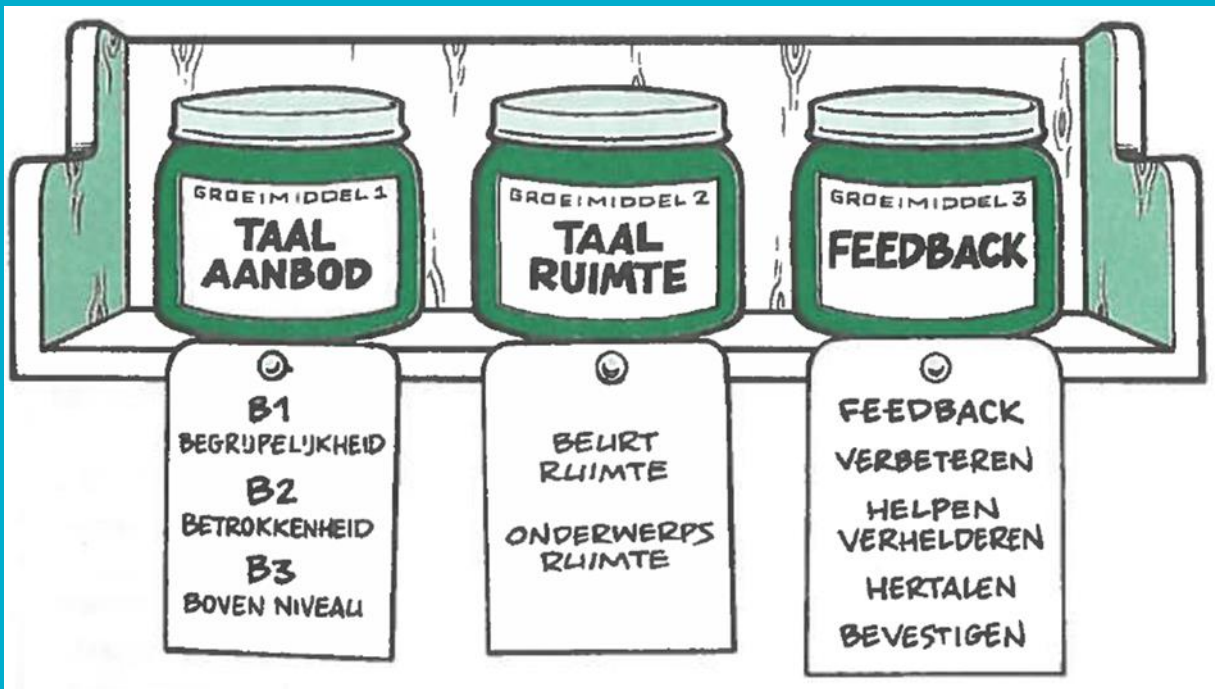

- <https://www.lowan.nl/po/taaldenkgesprekken/praktijkvoorbeelden/een-watertekort-oplossen/>

Feedback geven:

Wanneer spring je in en wanneer laat je het gaan?

Je luistert actief en kiest zorgvuldig je moment voor deze inbreng

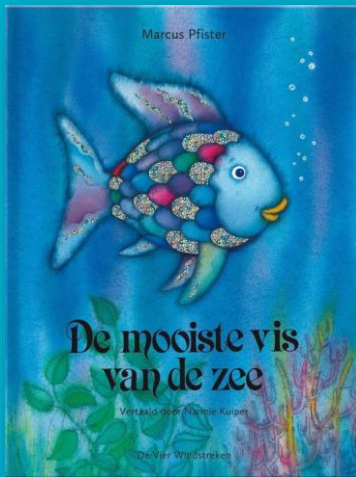

Kenmerken van sterke taaldenkgesprekken

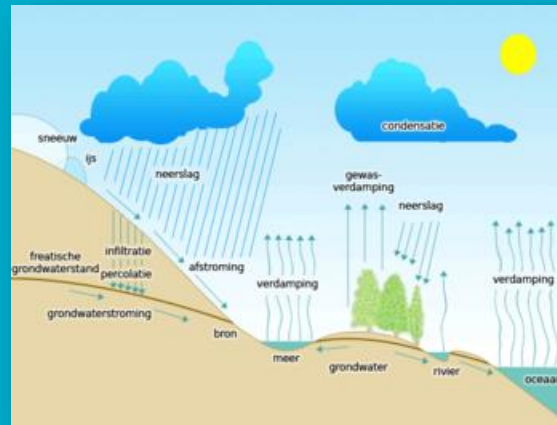
- Krachtige kwestie introduceren
Spreekt tot de verbeelding; veel CAT-potentie
- Ruimte scheppen voor actieve deelname
Stiltes, diverse vraagtypen
- Inhoudelijke kwaliteit stimuleren
Overgang DAT → CAT, taalondersteunende strategieën
- Denkstappen expliciteren
“Dit is het tweede argument”
- Kwaliteit van de inhoud stimuleren
Denkpunt inbrengen

Taaldenkgesprekken voer je bij alle vakken en in alle groepen!

Krachtige kwesties in context:

Wanneer ben je gelukkig?

Welke weg legt een waterdruppel af?

Kom je thuis na het buitenspelen, is de deur dicht en is er niemand thuis. Wat nu?

DAT naar CAT ontwikkeling

Thuis taal DAT = dagelijks algemeen taalgebruik	School taal CAT = cognitief academisch taalgebruik
Concreet	Abstract
Over nu	Over verleden en toekomst
Over hier	Over daar
“Uh, dinges”	Nauwkeurig, specifiek
Eenvoudige verbanden: omdat, maar	Complexere verbanden: als gevolg van, ondanks, toch
Eenvoudige denkconstructies: tijd, plaats	Complexe gedachteconstructies: doel-middel, oorzaak-gevolg

Van eenvoudige naar complexe denkfuncties.

Didactiek: vragen stellen: complexe taalfuncties

- rapporteren
- beschrijven
- redeneren
- projecteren

- Cognitief eenvoudige of complexe taalfunctie

Sterke taaldenkgesprekken

- **Krachtige kwestie introduceren**

Kom je thuis na het buitenspelen, is de deur dicht en is er niemand thuis

<https://www.lowan.nl/po/taaldenkgesprekken/praktijkvoorbeelden/deur-dicht-niemand-thuis/>

Spreekt tot de verbeelding; veel CAT-potentie

- Ruimte scheppen voor actieve deelname

Stiltes, diverse vraagtypen

- Inhoudelijke kwaliteit stimuleren

Overgang DAT → CAT, taalondersteunende strategieën

- Denkstappen expliciteren

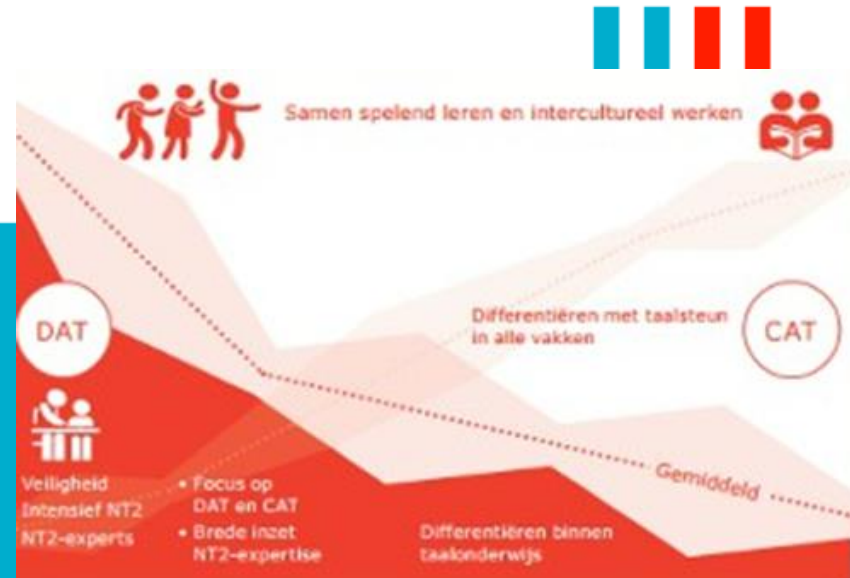
“Dit is het tweede argument”

- Kwaliteit van de inhoud stimuleren

Denkpunt inbrengen

Een taaldenkgesprek ontwerpen

Krachtige kwestie Kennisopbouw Taalsteun

Je wint een prijs: je mag op vakantie naar een onbewoond eiland! Er is daar helemaal niets. Je mag één koffer meenemen.

Oefeningen ontwerpen

Krachtige kwestie
Kennisopbouw
Taalsteun

Je wint een prijs: je mag op vakantie naar een onbewoond eiland! Er is daar helemaal niets. Je mag één koffer meenemen.

Krachtige kwestie:

Je wint een prijs: je mag op vakantie naar een onbewoond eiland! Er is daar helemaal niets. Je mag één koffer meenemen.

Doelgroep: onderbouw

Welke kennisopbouw wil je behalen?

Denk hierbij aan; woordenschat ontwikkelen, oorzaak en gevolg relaties kunnen maken, redeneren, verschijnsel kunnen uitleggen, signaalwoorden gebruiken en voegwoorden gebruiken. In samenhang kunnen vertellen. Gebruik kunnen maken van bestaande kennis.

Welke DAT woorden verwacht je? En welke CAT woorden wil je aan bod laten komen?

DAT	CAT
Mijn knuffel dan voel ik mij blij	Mijn knuffel doen voel ik mij veilig

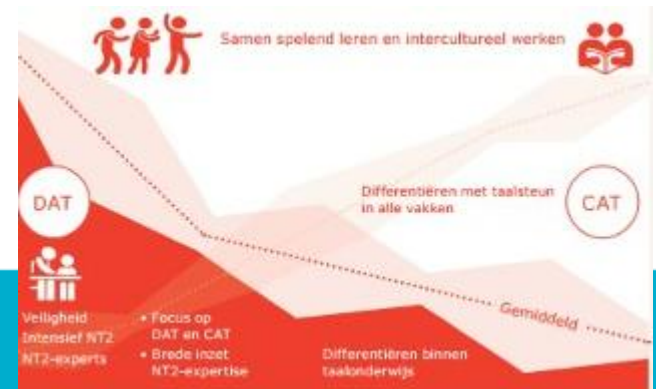
Hoe ga ik dat aanbieden waarbij je nadenkt over de geplande scaffolding:

1. Taalsteun ontwikkelen bij het voorbereiden van de les
2. Expliciet aandacht te besteden aan formuleringen die bij de vaktaal horen in lesactiviteiten en -materialen

Ondersteunende middelen te hanteren zoals schrijfschema's, afbeeldingen, woordenlijsten, taalposters, vertalingen

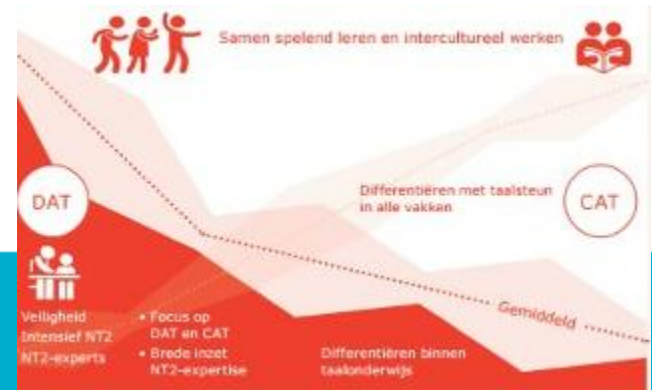
Oefening les ontwerpen

Krachtige kwestie Kennisopbouw Taalsteun

Oefening les ontwerpen

Krachtige kwestie Kennisopbouw Taalsteun

Het klimaat op aarde verandert: de aarde wordt steeds warmer. Het ijs op de Noord- en de Zuidpool is aan het smelten. Daardoor komt het water in de zee steeds hoger te staan. En Nederland ligt heel laag...

Bijeenkomst 3

- Woordenschatontwikkeling
- Bereid voor:

Welke aanpakken kom je tegen op je stage?

- Tips
- Les ideeën

- https://thiememeulenhoff.bbvms.com/p/basic_corpsite_responsive/c/2143557.html

Leerlijn interactief leren en taalgebruik & Uitlokken complexe taal(denk)niveaus

LESINHOUD		EXTRA INFORMATIE EN TIPS
 	<p>5</p> <p>Introductie</p> <p>Vertel dat u een uitnodiging heeft gekregen voor een sportdag. Er zijn op die dag geen wedstrijden en je kunt ook niks winnen. U vraagt zich hardop af of dat nou leuk is of niet en of u naar de sportdag zal gaan. Start het filmpje via de Methodestartpagina op het digibord.</p> <p>Inhoud filmpje</p> <p>Bas Haring speelt een potje voetbal met een buurjongen. Het wedstrijdelement ontbreekt totaal en de jongen schiet de ene na de andere bal raak. <i>Dat roept bij Bas de vraag op: Moet je willen winnen als je sport?</i></p>	<p>Moet je willen winnen als je sport?</p> <p>Winnen en verliezen, daar lijkt het om te draaien in sport. Is dat zo? Of gaat het om andere dingen? Wanneer is iets nog wel een sport en wanneer niet meer? Bijvoorbeeld: Als je over straat rent, ben je dan aan het sporten? Zijn spelregels handig of kun je ook zonder? In les 1 tot en met 3 onderzoeken de leerlingen deze vragen met elkaar.</p>
 	<p>20</p> <p>Instructie</p> <p><i>Gesprek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bespreek de denkvraag. Vraag leerlingen te reageren op de vraag en uitleg te geven bij hun antwoord. Noteer de reacties van leerlingen rondom de denkvraag. Laat de leerlingen in groepjes van 3 of 4 van gedachten wisselen over de vraag. Inventariseer de antwoorden van elk groepje. Vraag door en vat samen. 	<p>Suggesties voor verkenningsvragen</p> <p><i>Heb je een tegenstander nodig als je sport? Kun je ook tegen jezelf sporten? Wat is belangrijker: meedoen of winnen?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bespreek ook deze vragen en noteer de antwoorden in een andere kleur. De leerlingen praten weer in groepjes over de vraag. Inventariseer en noteer de antwoorden. <p>Suggesties voor inzoomvragen</p> <p><i>Als je niet kan winnen, is het dan nog een sport? Hoe zou het zijn als je altijd zou winnen met sport? Is een wedstrijd verliezen altijd vervelend? Hoe reageer jij als je verliest? Wat voor soort wedstrijden zijn er nog meer, behalve van sport?</i></p> <p>Bespreek de vragen in de kring en noteer de antwoorden in een nieuwe kleur.</p>
	<p>15</p> <p>Verwerking</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerlingen maken het denkblad individueel. De leerlingen bekijken het denkblad van een denkmaatje. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten? 	
	<p>5</p> <p>Reflectie</p> <p>Kies met elkaar een paar mooie gedachten uit. Schrijf ze op kaartjes voor in de gedachteboom.</p>	

- <https://basisonderwijs.online/schoolborden/catalogus.html?vakgebied=uitgelicht>
- <https://www.thinglink.com/card/518460563290849281>
- <https://basisonderwijs.online/moet-je-winnen-als-je-sport-filosoferen-en-helder-denken-met-bas-haring-thiememeulenhoff.html>

Organisatievorm: vertelhoek

Ik-tafel

- Inrichten vertelhoek
 - Opstelling
- Ritueel afspreken
 - Licht uit spot aan / Schemerlamp
 - Vertelhoed opzetten
 - Vertelketting omdoen
 - Vertelstoel

Poppenkast

Vertelkoffer

Praatmand

Presenteren (spreekbeurt)

Mijn eigen boek

